

НАПРЯМ 5. МАРКЕТИНГ

Балан Валерій Григорович

*кандидат фізико-математичних наук,
доцент кафедри менеджменту інноваційної
та інвестиційної діяльності,*

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-334-0-20>

НЕЧІТКИЙ МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ РИНКОВИХ СЕГМЕНТІВ

Невизначеність, динамічність, турбулентність – характерні атрибути сучасного ринкового середовища суб'єктів господарювання, що постійно знаходяться під впливом різноманітних його чинників, які мають важкопрогнозований, нечіткий і розпливчастий характер. Це значно ускладнює процеси управління підприємствами, особливо в стратегічному контексті.

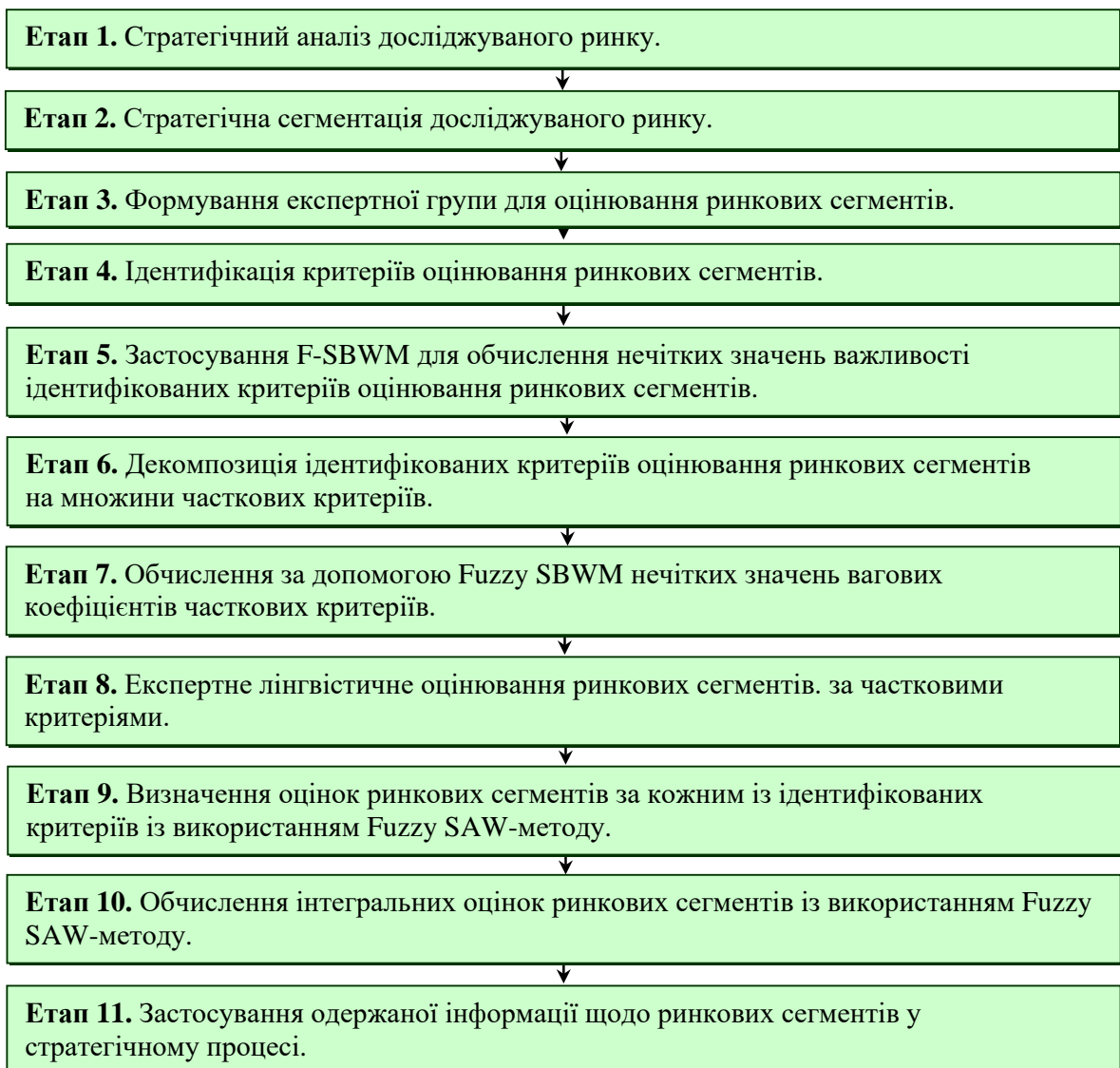
Однією з нагальних проблем стратегічного управління та стратегічного маркетингу є необхідність визначення привабливості ринкових сегментів чи стратегічних зон господарювання підприємства (його стратегічних бізнес-одиниць), оскільки дана характеристика є одним із найважливіших факторів, який використовується:

- при формуванні стратегічних рекомендацій на основі застосування методів портфельного аналізу;
- при розробці й реалізації стратегій диверсифікації;
- при формуванні інвестиційних програм тощо.

Дана процедура потребує ґрунтовних знань логіко-причинних зв'язків у галузі, наявності релевантної інформації щодо відповідних сегментів ринку та базується, як правило, на експертних міркуваннях й оцінках, які мають «розмитий», нечіткий характер. Це своєю чергою зумовлює необхідність перегляду традиційних методик, недостатньо ефективних із точки зору врахування характеру наявної і прогнозованої інформації, та використання нечіткої методології.

Нині одним із найбільш перспективних напрямів прикладних досліджень в управлінні є застосування методів та моделей нечіткої множинної теорії [1], які мають високу адаптаційну здатність до експертних даних, є достатньо гнучкими й адекватними вхідній інформації.

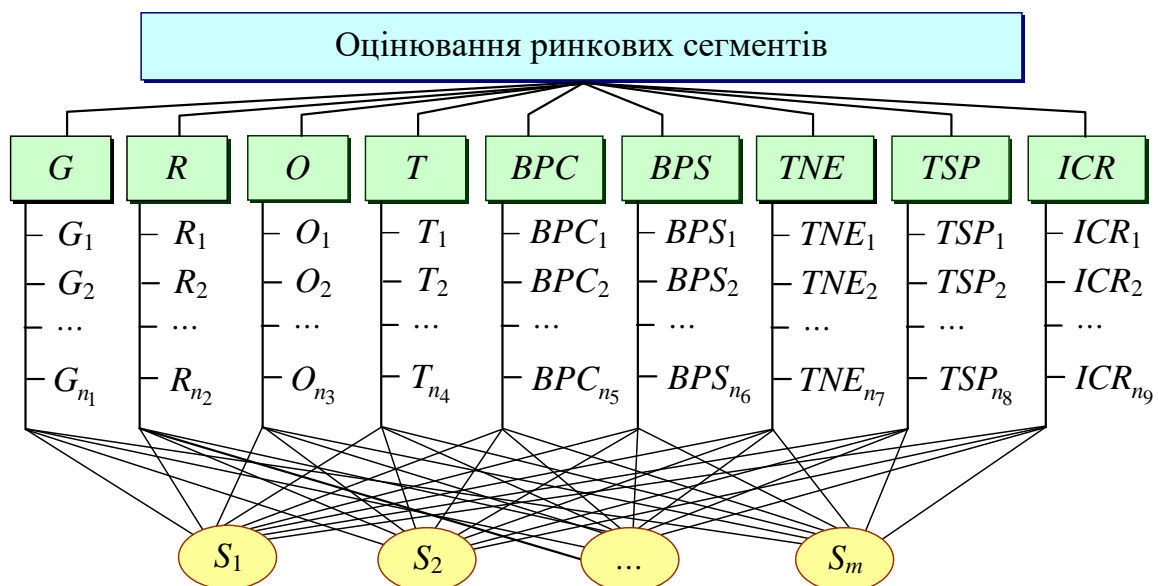
Для врахування суб'єктивних, неформалізованих, нечітких вхідних даних, думок і суджень експертів, сформульованих якісно, в термінах природної мови, пропонується методичний підхід на основі теорії нечітких множин та нечіткого багатокритерійного аналізу, основні етапи якого наведені на рис. 1.

Рис. 1. Етапи методичного підходу до оцінювання ринкових сегментів

Зробимо зауваження щодо реалізації деяких етапів розробленого методичного підходу.

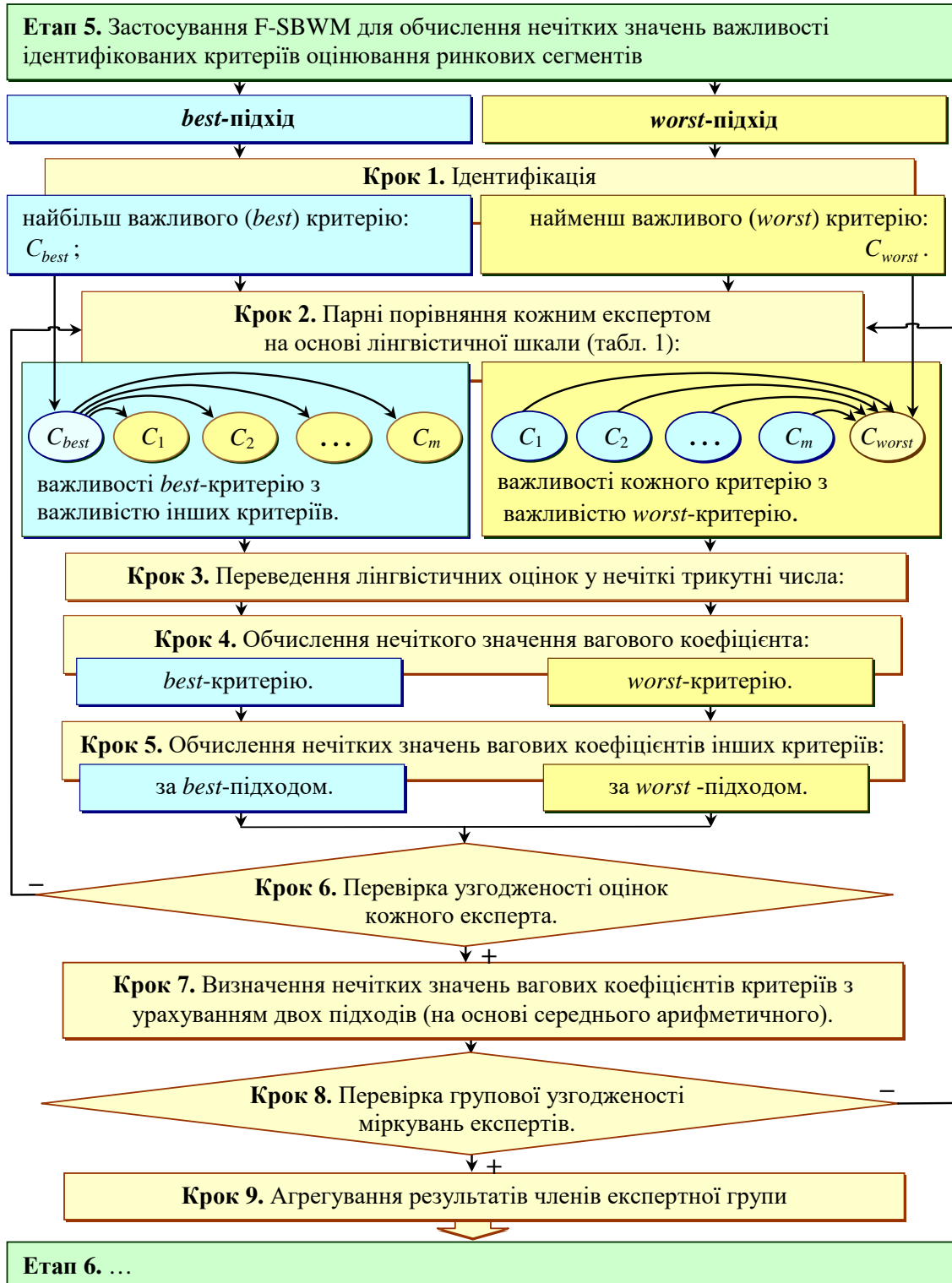
Одним із найбільш важливих проблемних моментів запропонованого підходу є формування системи критеріїв оцінювання ринкових сегментів (етап 4) з наступною їх декомпозицією на часткові критерії (етап 6). У даному дослідженні в якості основних критеріїв оцінювання розглядаються GROT-критерії методики І. Ансоффа [2]: перспективи зростання (growth prospects – *G*), перспективи рентабельності (rentability prospects – *R*), сприятливі можливості (favorable opportunities – *O*); загрози (threats – *T*), а також п'ять сил моделі М. Портера [3]: переговорна сила клієнтів (the bargaining power of customers – *BPC*), переговорна сила постачальників (the bargaining power of suppliers – *BPS*); загроза появи нових учасників на сегменті ринку (the threat of new entrants – *TNE*); загроза появи продуктів-замінників (the threat of substitute products – *TSP*); інтенсивність наявної конкуренції (the intensity of competitive rivalry – *ICR*) (рис. 2).

Рис. 2. Ієрархія проблеми оцінювання ринкових сегментів

Розбиття критеріїв оцінювання на часткові критерії має здійснюватися експертною групою з урахуванням специфіки галузі та наявних тенденцій.

Для оцінювання важливості визначених критеріїв (етап 5), а також і часткових критеріїв (етап 7) можна скористатися методом Fuzzy Extension of Simplified Best-Worst Method (Fuzzy SBWM) [4], в якому передбачено застосування *best*- та *worst*-підходів (рис. 3).

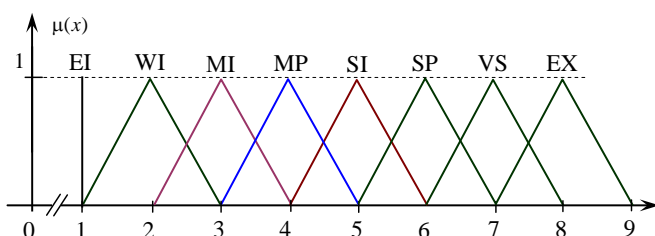
Рис. 3. Схема застосування методу F-SBWM для визначення вагових коефіцієнтів критеріїв оцінювання ринкових сегментів

Лінгвістичне оцінювання кожним із експертів критеріїв (етап 5) та часткових критеріїв (етап 7) здійснюється за шкалою, наведеною в табл. 1 та на рис. 4, а ринкових сегментів за частковими критеріями (етап 8) – з використанням терм-множини: $TS = \{\text{надзвичайно низький} - \text{Extremely High (EL)}, \text{дуже низький} - \text{Very Low (VL)}; \text{низький} - \text{Low (L)}; \text{середній} - \text{Medium (M)}; \text{високий} - \text{High (H)}; \text{дуже високий} - \text{Very High (VH)}, \text{надзвичайно високий} - \text{Extremely High (EH)}\}$ (рис. 5). Семантика термів задається нечіткими числами на інтервалі $[0; 6]$ з відповідними функціями належності та нечіткими числами в триангулярному представленні: EL: (0;0;1); VL: (0;1;2); L: (1;2;3); M: (2;3;4); H: (3;4;5); VH: (4;5;6); EH: (5;6;6).

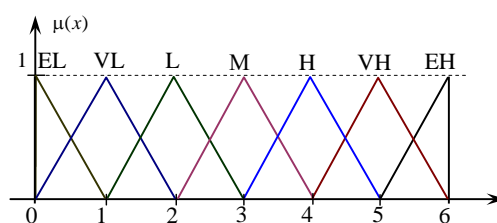
Таблиця 1

**Лінгвістичні терми порівняльного оцінювання
важливості критеріїв оцінювання та відповідні нечіткі числа
в триангулярній формі [4]**

Лінгвістичні терми для оцінювання важливості критеріїв (підкритеріїв)	Позначення	Нечітке значення
Однакова (Equally)	EI	(1; 1; 1)
Слабка (Weakly)	WI	(1; 2; 3)
Помірна (Moderate)	MI	(2; 3; 4)
Помірна плюс (Moderate plus)	MP	(3; 4; 5)
Сильна (Strong)	SI	(4; 5; 6)
Сильна плюс (Strong plus)	SP	(5; 6; 7)
Дуже сильна (Very strong)	VS	(6; 7; 8)
Надзвичайна (Extreme)	EX	(7; 8; 9)

Рис. 4. Функції належності термів оцінювання критеріїв (часткових критеріїв)

Рис. 5. Функції належності термів оцінювання ринкових сегментів

Список використаної літератури:

1. Zadeh L.A. Fuzzy Sets as a Basis for a Theory of Possibility. *Fuzzy Sets and Systems*. Vol. 1. № 1. P. 89–100.
2. Ansoff I. Strategic Management. Wiley, 1979. 236 p.
3. Porter M. E. The Five Competitive Forces That Shape Strategy. *Harvard Business Review*. 2008. Vol. 86. № 1. P. 78–93.
4. Amiri M., Hashemi-Tabatabaei M., Keshavarz-Ghorabae M., Kaklauskas A., Zavadskas E. K., Antucheviciene J. A Fuzzy Extension of Simplified Best-Worst Method (F-SBWM) and Its Applications to Decision-Making Problems. *Symmetry*, 2023. Vol. 15(81). P. 1–30. DOI: <https://doi.org/10.3390/sym15010081>